

malae libidinis aestu. Nam certe, ut ex sacris colligitur litteris, antequam aquae terras inundarent haec mali vis maxime viguit. Itaque, quia cuncta libidinibus ardebant, aquarum inundatione tantum incendium restinctum est. Ergo quoniam gravissime illo vesabatur aestu, quem arcere unus Christus suo spiritu poterat, idque ipsa sciebat, dum ipsum de loco ubi meridetur rogat, recte significat se jam cupere in umbra spiritus vivere: quod quoniam nescit quando, aut quo modo assequutura sit, id eo sponsum orat, ut se planissime doceat. Itaque ait. Indica mihi o anime mi ubi pascas, vel certe ubi pasces me, ubi accubare facies in meridie, id est, quo tempore, aut quibus modis effecturus sis, ut ipsa sub tui spiritus collocata umbra, a malorum cupiditatum molestiis et ardoribus liberam transigam vitam. Nam quoniam omnis origo mali, ab animi perturbationibus ducitur, idecirco omnium Philosophorum opinio fuit, in affectuum vacatione aut moderatione constitutam esse beatam vitam. Quia neque sine honesto, beate, neque sine moderatione affectuum honeste poterat vivi. Itaque nulla aetas fuit in qua non aliquis extiterit, qui se hujus sanetitatis, ac moderationis afficienda et comparandae doctorem profiteretur. Huc enim omnes Philosophorum referebantur disciplinae; huc omnium religionum instituta spectabant. Sed Ecclesia divinitus edocta sciebat, quid id pollicerentur esse plurimos, qui praestare posset, praeter Christum, esse neminem, quare illum unum rogat, ac viam scire cupit verita, ne errore ejus in aliquem eorum qui se eadem tradere profitentur incidens decipiatur, deceptaque fidem suo sponso ab ipsa debitam more malarum violet. Haec autem dum commemorat, satis declarat, Christum a se solito amplius jam amari, hoc est declarat, quantum aetate processisset, tantum profecisse in amore. Nam ortus sui initio hactenus amabat, ut domi ipsa residens osculatura sponsum esset, si adesset. Mox in amore proficiens, eo venire, quo ipse esset, cupiebat, si modo trahe-

retur ab ipso. Nunc autem amore magis aucto viam inire ipsa vult illius conveniendi causa, sed recte viae ignoratione detinetur, id est, cunctatur quodammodo, et moras interponit, quam id esset exiguum lumen, quo ex Deo tunc illustrabatur declarans. Sed sequitur: SI IGNORAS TE, O PULCHERRIMA INTER MULIERES, EGREDERE, ET ABII POST VESTIGIA GREGUM, ET PASCE HOEDOS TUOS JUXTA TABERNACULA PASTORUM. Tandem enim sponsus exoratus respondet. Respondet autem quid? ut si se conventum cupit gregum vestigia legat. In quo Deus illi Ecclesiae quae ipsius videndi desiderio flagrabat ostendit, non quidem se, nondum enim ejus rei ostendendae maturum tempus advenerat, nec etiam sui aliquam satis expressam imaginem, nam eam illi postea dedit quando vixit in lege. (Ritus enim illi sacrificiorum legitimi, et a Mose traditae sanctissimae caeremoniae, Christum rite expresserunt). Sed ostendit sui quaedam indicia, obscura illa quidem, sed minime tamen fallacia. Nam ea si sequatur, ipsam in debito erga Christum officio continebunt, id est, in fide et amore. Nam praecipit, ut suorum gregum vestigia sequatur. Est autem ejus praecipi vis duplex. Primum enim praecipit, ut in desiderando perseveret, eoque tendat quo illam ista sua Christi videndi cupiditas ducit. Nam in hoedis cupiditatis inesse symbolum, eorumque ob id nomen ad desiderii cupiditatem significantiam transferri recte posse, notum certe est. Nam et infra ubera, hoc est, amores et cupiditates sponsae, hinnulis caprarum similia esse dicuntur: et Poetae hoedos petulcos vocant, ab appetendo, ut Servius in illo notat: HOEDIQUE PETULCI. Deinde hortatur eam ut majores sequatur suos, id est, eos qui in ipsa principem locum obtinebant, quibus Christi venturi ratio aliquanto notior erat quam caeteris. Itaque in eorum fide et spe, si una cum ipso aliquando esse cupit, ut acquiescat ei praecipit, utque inibi agnos suos pascat, id est, suis desideriis faciat satis.

Sed pergit: EQUITATUI MEO IN CURRIBUS PHARAONIS
TOM. II

ASSIMILAVI TE, AMICA MEA. Ex hoc loco usque ad primam capitum, quod sequitur, partem, certant laudibus sponsi inter se, et alternis prope versibus alter alterum laudat. Id autem pertinet ad docendum, quae virtutis ornamenta illa habuerit Ecclesia. Nam ex iis quae illa in sponsum confert, cognoscitur qualem ipsa de Deo rebusque divinis cognitionem habuerit, quantumque praestiterit in eo virtutis genere, quod in cognoscendo versatur. In eo autem quod ab sponso ipsa laudatur intelligitur, quid in illius moribus Christo placuerit, quaeve ejus et quanta fuerit in morali genere virtus. Igitur ait: EQUITATUI MEO IN CURRIBUS PHARAONIS ASSIMILAVI TE, AMICA MEA. Confert enim illam Ecclesiam sponsus, equae eleganti, et ad currus agendos aptae, in quo docet inesse in illa aliquid ferinum et animal, ut Paulus loqui solet, non tamen id indomitum, sed jugo rationis subditum. Nam vis animae sentiens quae nobis cum brutis communis est, illa aetate, eo magis vigebat, quo parcus illis hominibus, is, quo illa sanatur, caelstis conferebatur spiritus, sed quamvis vigebat, tamen in viris justis ratione ducebatur. Itaque eos laudat ab obedientia mandatorum divinorum. Et praeterea addit: PULCHRAE SUNT GENAE TUAE SICUT TURTURIS, ET COLLUM TUUM SICUT MONILIA. Eosdem ut laudet a cultu externo, quem Deo exhibebant. Non enim illorum genas pulchras esse simpliciter dicit, sed pulchras in turribus, id est ob ascititia et extrinsecus adjuncta ornamenta. In genis autem pudoris sedes est, in collo autem animi, aut submissio, aut elatio, significari solet, elatio erecto, submissio eodem inflexo. Probat ergo sponsus pudorem et submissionem erga Deum illius aetatis Ecclesiae, quae res ad religionis cultum spectant. Probat autem eas propter addita externe ornamenta, quo, scilicet, doceat eum cultum, splendore externo fuisse praecipuum. Illius enim aetatis homines Deum colebant, magis externis ritibus magnifice, quam spiritus interiori veritate perfecte. Nam quamvis in Ecclesia semper interior

Dei cultus fuerit, quo si externa destituatur caeremonia non admodum probanda est, tamen interior Dei cultus perfectus proprius est Ecclesiae Evangelicae, id est, Ecclesiae, quae viget post Christum natum, ut testatur ipse apud Joannem (1), qua dicit: *Venit hora, et nunc est, in qua veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu et veritate.*

Sequitur: MURENULAS AUREAS FACIEMUS TIBI VERMICULATAS ARGENTO. Quia laudavit illam Deus, quod se quam accuratissime coleret, externis sacrificiis et caeremoniis, quae ideo probarentur illi, quia Ecclesiae collum, et genas ornabant, id est, quia ejus animi erga se submissionem, et pietatem ostendebant; quiaque sicut collo vox interpres animi funditur, sic illis ritibus atque cultibus venturum nunciabat Mesiam: et sicut genis atque facie quisque dignoscitur, sic in illis caeremoniis Christi imago elucebat ea, qua agnoscebatur venturus. Quia igitur ob ea sacrificia Ecclesiam laudavit, quae certe illo tempore valde ipsam decebant, ideo nunc eidem promittit se aliquando daturum, ex hoc genere alia meliora ornamenta, aurea, scilicet, cum punctis argenteis, id est, argento mixto locis suis, hoc est, promittit futurum, ut aliquando Mose interprete atque ministro, aliam cultus atque sacrificiorum rationem ipsi tradat exactiorem, ac veritati propriorem, qua magis ornata incedat ipsa, et ad veros suo tempore recipiendos cultus fiat aptior. Quibus consentanea sunt quae sequuntur: DUM ESSET REX IN ACCUBITU SUO, NARDUS MEA DEDIT ODOREM SUUM. Nam ejus promissi spe Ecclesia exhilarata, ei hoc versu grata respondet, ac dicit sibi in animo esse eo tempore ipsum perfundere odoratissima nardo sua. Qua ambage verborum primum significat, sibi gratum esse quod promittitur. Deinde vicissim ipsa pollicetur cum id tempus advenerit, se eos cultus exhibitram illi magna accurate, et studio. Id enim est nardo sua ipsum perfundere in

(1) Joan. iv.

accubitu, aut in triclinio, id est, cum sacrificia fient. Nam sacrificium epulum quoddam est, ut Philo docet (1), et ut in Levitici (2) atque Deuteronomii libris scribitur, in quo una cum Deo epulabantur, et sacrifici, et qui sacrificia offerebant. Itaque hostiae quaedam pars Deo dabatur (3), eaque incendebatur super altare, quaedam cedebat sacerdoti immolanti, reliqua hostia vescebantur qui eam offerebant. In hoc igitur convivio Ecclesia dicit, nardum suam daturam odorem suum, quia in omni sacrificio ritu Mosaico adhibebatur thus, et bis singulis diebus noctu, atque mane adolebatur thymiana ex thure confectum et aliis aromatibus praestantissimis, uti in Exodo dicitur (4). Sed et nardo significari solent bona opera, ea, quae in oculos incurunt hominum, suique exemplo alios ad virtutem accendent, et quasi odore bono, quem ex se spirant lateque spargunt, oblectant universos, quo sensu pollicetur Ecclesia, se ad ea sacrificia, eorum quando rationem atque ritum acceperit, addituram pietatem animi, et bonorum operum illustria documenta, sine quibus iste Dei externus cultus imperfectus est; uti Esaias (5) vates scribit. **Et quoniam de odorata nardo sua mentionem fecit, eo tanquam admonita quam esset odoratus sponsus, de eo mentionem infert.** Itaque subjungit: **FASCICULUS MYRRHAE DILECTUS MEUS MIHI, INTER UBERA MEA COMMORABITUR: BOTRUS CYPRI DILECTUS MEUS MIHI IN VINEIS ENGADDI.** Quasi dicat, perfundam ego quidem, quod pollicita sum, dilectum meum nardo, quando accubabit pransurus, is licet eo minime indigeat. Est enim ipse per se odoratissimus: miros ex se afflat odores, usque eo ut neque myrrhae flores, neque cyprus praestantia odoris conferendi cum eo sint. Itaque haec, qua de agimus, Ecclesia hoc versu laudat Christum ab odore, quem ille ex se spirat, ipsa, laudis ratione aperte demonstrans

(1) Philo de sacrif. (2) Lev. viii et xvii. (3) Deut. xii.

(4) Exod. iii. (5) Esai. i.

quantum in eo genere praestet. Nam de se illa cum ageret non tribuebat odorem sibi, sed nardo suae; de Christo autem ait, ipsum instar myrrhae atque opobalsami odoratum esse, id est, docet se, si quid oleat, nardo id effici, id est, effici alterius ope atque dono: Christum autem per se odoratum esse, imo esse fontem ejus boni odoris, qui per omnia diffunditur, sicut scriptum est: *De cuius plenitudine omnes accepimus* (1). Quae dicens, iis ipsis rebus quibus explicat vim odoris, quem Christus spirat, vaticinatur arca ratione, et nomen, et officium, et munus Christi. Nam id unguentum, quo legis Mosaicae ritu ungebantur reges et sacerdotes futuri, myrrha potissimum et oleo constabat, cui adjiciebatur cinnamomi et calami, et casiae nonnihil, ut in Exodo scribitur. Itaque myrrha id oleum figurate significat. Copher porro, ut quid sit, ignoretur, tamen cognoscitur duci a Caphar, idque Hebraeis esse expiare, et ob id Copher expiamentum significare posse, aut placentum, aut amotionem peccati. Quare quod Christum fasciculum myrrhae Ecclesia vocat, satis indicat fore, ut Christus illo sancto oleo delibutus, non modo ipse ungatur, sed et contineat congestum in se, ut in fasciculo myrrha colligitur, quidquid ad hoc pertineat unctionis genus, de quo David in Psal. dicebat (2): *Unxit te Deus Deus tuus oleo laetitiae p[re]e participibus tuis.* Et quoniam, ab unctione unctus quis dicitur, unctus autem latine qui dicitur, graece nominatur Christus, ideo eum fasciculum myrrhae nominans praedicit Christum nominandum: nec hoc solum praedicit, sed etiam significat futurum ut illa myrrhae, id est, olei sanctissimi copia, quae in Christo est, ad mystici sui corporis singula viva membra, ita derivetur, ut ea imbuit, et in eis haereat atque resideat. Nam addit: **INTER UBERA MEA COMMORABITUR.** Quia intra pectus ipsius ubi sedes vitae est, id est, in eis Ecclesiae partibus, quae ma-

(1) Joan. cap. i., v. xvi. (2) Psal. xliv.

xime vivunt, atque vigent, ea unctio reconditur. Diserte autem et pro sua conditione quam aptissime dixit: COMMODRABITUR, aut ut hebraice dicitur יְלִי id est, residebit, moram ducet, domicilium collocabit, ita ut, neque domo, ut ita dicam, pedem efferat, neque se in publicum det. Nam oleum coelestis gratiae, illius aetatis homines quo ungebantur, in animi ipsorum superiori ac magis intima parte tanquam in corde inclusum haerebat, atque latebat, e quo loco leges vivendi dabat inferiori parti, ejusque appetitio-nes atque motus regebat, non tamen se diffundebat in ipsa, aut vim explicabat in ea suam, ipsam sanctificans, aut omnes ejus pravos motus elidens. At in quibus novi testamenti gratia exultat, et regnat, in iis spiritus evangelici unctio in utraque animi parte diffunditur, et a capite, ut in psalmo dicitur (1), usque ad oram, derivatur vestimenti, non solum carnis cupiditatibus, ejusque perturbationibus modum statuens, sed eas fere evellens ex animis: ita ut et raro extent, et debiliter ac languide se contra rationem efferant. Quod autem Ecclesia adjunxit de botro Cypri, aut Copher, in eo docuit fore, ut Christus esset, ut Joannes scribit (2), propitiatio pro peccatis nostris, et non solum nostris, sed etiam totius mundi. Atque is, quoniam non unius generis peccati expiamentum est, sed peccatorum omnium generum, quoniamque ea non una ratione expiat, sed varia atque multiplici, doctrina, exemplo, morte, san-guine, interventu, cura, assiduitate, officiis omnibus, ideo convenientissime non Copher modo, sed et botrus Copher dictus est. Botrus enim plurimis uavarum granis componi-tur. Nec est sine causa additum: IN VINEIS ENGADDI. Is enim vicus, qui esse prope mare mortuum in tribu Juda in libro Judicum dicitur, ejusque vici ager, non longe a Hierosolymis aberat, qua in urbe hic botrus Copher, id est, piaculi atque expiationis botrus, de cruce pependit ita alto

(1) Psal. cxxxii. (2) i Joan. ii.

et sublimi loco, eo ut e loco despici posse engadditanus ager.

Sequitur: ECCE TU PULCHRA ES, AMICA MEA, ECCE TU PULCHRA, OCULI TUI COLUMBARUM. Haec sponsi, id est, Christi sunt, quibus ab Ecclesia laudatus ipsam vicissim laudat, atque ut ea pro aetatis progressu magis in amo-re Christi et cognitione crescebat, sic sponsus Christus eam quoties de integro laudat, aliquid semper ad laudem addit. Supra illius commendarat genas atque collum a monilibus, quibus ornabatur, id est, a cultu adventitio et externo: nunc per se pulchram esse affirmat ipsam, idque non semel modo sed iterum dicit, quo verum esse magis confirmet. Praecipue autem oculos commendat ipsius, quod est valde consentaneum iis quae proxime praecesserunt. Nam illis Ecclesia declaravit facultate videndi pollere se, utpote quae tanto antea et nomen et officium venturi Christi praeviderit. Quibus etiam ostendit se jam non parum profecisse in cognitione et amore ejus, in cognitione quod vidit ipsum myrrhae fasciculum fore: in amore, quod collocare eum atque recondere inter ubera sua velle professa est, id est, in intimo cordis sui loco, sede scilicet, amoris propria. Itaque quod sui in amore Dei et ejus cognitione progressus id documentum Ecclesia ostenderat, ideo Christus nunc et pulchritudinem attribuit ipsi, et ejus celebrat oculos, quos habere columbinis similes dicit: pulchrituden-tem attribuit propter amorem, est enim animi maxima pulchritudo in charitate constituta: oculos columbinis si-miles, propter vim fidei, qua fere totam rationem venturi praevidit Christi. Atque haec certe ad illam mihi viden-tur Ecclesiae aetatem pertinere, quae Abrahamum ejusque tulit filios, magnos sane viros et rerum divinarum, ac praecipue Christi venturi, majori cognitione praeditos, tum ita amantes Dei, ut ejus inveniendi et cum eo libere commo-randi cupiditate incensi, natali relicto solo, et longe a sua patria vitam pastoritiam ducentes, unum ipsum in vita du-

cem sequuti fuerint, uti ii, quibus esset dictum: EGREDERE ET ABI POST VESTIGIA GREGUM TUORUM, ET PASCE HOEDOS TUOS JUXTA TABERNACULA PASTORUM. Id enim praecepit Abrahamo Deus, qua scribitur (1): *Egredere de terra tua et de cognatione tua, et faciam te in gentem magnam.* Cui etiam de Messia futuro apertius et asseverantius quam iis, qui se praecesserunt, promisit, ut in eodem libro bis dicitur. In capite xv (2): *Suspice coelum et numera stellas si potes; et dixit ei, sic erit semen tuum.* Et in capite xxii (3): *Multiplicabo semen tuum sicut stellas coeli, et sicut arenam quae est in littore maris; possidebit semen tuum portas inimicorum suorum; et benedicentur in semine tuo omnes gentes terrae.* Quibus ipse promissis fidem habuisse dicitur, et eam illi fidem reputatam fuisse ad justitiam, ut recte conveniat ejus aetatis Ecclesiam hoc loco bis nominatam esse pulchram, quia bis Abrahami, hoc est praecipuae ejus Ecclesiae partis, fides et obedientia explorata atque probata fuit: semel cum natale solum Dei jussu deservit: iterum cum mactare ad aram Deoque offerre, ipso eodem praeципiente Deo, spem posteritatis suaे filium sibi charissimum voluit. Recteque etiam conveniat ut ejus Ecclesiae nunc imprimis praedicentur oculi, et columbini dicantur, quo significetur fidei cum animi simplicitate conjunctae virtus, Abrahamus qua praestitit, et qua, ea, quae nondum videbat, spe tanquam oculis hausit, animoque conspexit. Sed sequitur: ECCE TU PULCHER ES, DILECTE MI, ET DECORUS, LECTULUS NOSTER FLORIDUS, TIGNA DOMORUM NOSTRARUM CEDRINA, LAQUEARIA NOSTRA CYPRESSINA. Ut in amboeo carmine, sponsa, quod ipsam laudibus affecit sponsus, ipsum vicissim laudat, suaque ei verba resignat. Nam Ecclesia Dei prædicatione commendata, probe cognoscens quidquid in ea pulchri sit, id a Deo totum habere, se jure illi et vere respondet, ECCE TU PULCHER, DILECTE MI, ET DE-

(1) Gene. XII. (2) Gene. XV. (3) Gene. XXII.

CORUS. Quasi ita dicat, quin tu potius, dilecte mi, pulcher es, per quem ipsa habeo ut pulchra sim. Itaque pulcher es, quod ad te attinet, et omni ex parte perfectus, decorus vero quod ad nos spectat, id est, suavis et beneficus, et in alias tuae pulchritudinis splendorem diffundens, eosque ex te pulchros efficiens. Ex quo recte sequitur, quod adjungit, ET LECTULUS NOSTER FLORIDUS, aut ut in hebraeo dicitur, vernans, metaphora ducta ab arboribus cum primo vere folia atque flores edunt. Nam inquit. Quoniam suavis ipse et beneficus, et tuorum bonorum effusor es, ideo noster vernal lectulus. Nam lectulus figurate ad selectiores et mansuetiores Ecclesiae partes significandas transfertur. In quibus partibus tanquam in lectulo quiescit libenter Christus. Dicitur porro hoc loco satis apte lectulus vernare ac florere, quia haec intelliguntur dici ab Ecclesia jam ulterius aetate progressa, et in Aegypto constituta, quando Jacobus una cum filiis et nepotibus eo commigravit, annonae coactus caritate. Nam illo in loco germinare Ecclesia multum coepit, incredibili hominum fidelium numero brevi tempore aucta, ut in Exodo scribitur (1). Quod ipsum ea etiam significant quae sequuntur: ET TIGNA DOMORUM NOSTRARUM CEDRINA ET LAQUEARIA CYPRESSINA. Nam his involucris verborum Ecclesia illa subindicat se jam plures domos, id est, familias habere, hoc est, hominum magna copia frequentari. Harum domorum ac familiarum tanquam tigna, et laquearia, earum capita atque rectores erant: erantque iidem cedrini et cupressini, quod essent virtute magni, bonis moribus incorrupti, optimis beneficiorum exemplis odorati, instar cedri atque cupressi, quae arbores et procerae sunt, et odore praestant, et cariem non sentiunt. Et quod de illis principibus dicimus, id comode ad universos, qui in Ecclesia ullo unquam tempore principem aut tenuerunt, aut tenet locum, transferre pos-

(1) Exod. I.

sumus. Nam ii profecto principes tigna sunt, atque trabes, quibus Dei fulcitur et continetur domus, suntque, hoc est, esse debent, suo si muneri satisfacere volunt, tigna cedarina. Nam cedrus procera et levis arbor est, odoris grati, corrupti nescia, cuius qui liniuntur oleo, a scabie sunt alieni. Itaque et illi esse debent, primum alto animo, et iis omnibus virtutibus exaggerato, quas Paulus ad Timotheum scribens recenset (1). Et quomodo in historia Regum de Saul (2), quando ascitus est ad regnum, scribitur stetisse ipsum in medio populi, et superasse visum esse universum populum ab humero et sursum, sic Ecclesiae praelati virtute reliquos superabunt. Deinde leves erunt, id est, non truces, et graves in imperando, neque ut Petrus scribit (3), *dominantes in clero*. Nam id regum est, non Ecclesiae ministrorum, quod Christus docet, qua dicit (4): *Reges gentium dominantur eorum, vos autem non sic*. Itaque ipse, ut exemplo suo formam imperandi exhiberet, imperium suum ab Esaia (5) dictus est portare supra humeros suos, ut prae-latus Ecclesiae aliorum ipse portet onera, non autem aliis sit oneri. Ex quo Paulus Timotheo cum dixisset (6), *argue, obsecra, increpa*, ne laxasse habenas acerbitali videretur, statim adjecit, *cum omni patientia, et doctrina*. Praeterea sint odorati, id est, odore boni exempli praestantes. Nam ad illos proprie pertinet illud Christi (7). *Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, et glorificent patrem vestrum, qui in coelis est*. Itaque effigies in ipsis extare debet omnium virtutum, effigiesque conspicua, et in oculos cunctorum incurrens. Qua de causa vetus sic ornabatur sacerdos, ut quod bonum in vita est, id totum suo ornatu referret. Ad haec oportet, ut cariem non sentiat, utque corruptionis sit expers, id est, ut nullis affectibus serviat, non livore, non odio (8), non cupiditate, non amore, in

(1) Tim. i. c. iii. (2) i. Reg. x. (3) i. Pet. v. (4) Luc. xxii.

(5) Esai. ix. (6) i. ad Tim. ii. (7) Matt. v. (8) Sap. ix.

imperando ducatur. Sed, ut quales illi dicuntur esse, quos proposuit Jethro Mosi genero suo, et ut Reipublicae prae-ficeret monuit, viri sapientes et timentes Deum, in quibus sit veritas, et qui oderint avaritiam, talis ipse sit (1). Nam carie non exedi, id, scilicet, est carere avaritia, qua nulla caries animum pejus exedit. Postremo eo oleo perungant suos ut ab omni eos scabie et rubigine procul arceant, hoc est, liberent eos a morbis animi oleo ex se nato, id est, non mercenariorum opera, sed ipsorummet cura, vigilantia, rectione, quae ideo oleum nominantur, quia esse debent lenitate et mansuetudine temperata omnia. Nam et illa foelicissima arbos sata in caelestis urbis medio juxta flu-men aquae vivae, quod procedebat de sella Dei, ut est in Apocalypsi, tulisse dicitur duodecim, singulos singulis anni mensibus fructus, eosque (2) salutares usque eo, ut et folia, quibus integebantur, salutaria cunctis essent, quo intelliceretur, muneris Ecclesiae praelatorum, quorum illa arbor imaginem sustinet, sine dubio esse ut ex se folia medicinam facientia proferant, hoc est, pertinere ad ipsum munus, non solum ut suorum malis medeantur ipsis, sed ut medeantur leni ratione, et tanquam adhibito arboris vi-rentis folio viridi, quo nihil est lenius. Sed haec haec tenus.

(1) Exod. xviii. (2) Apoc. ult.

CAPUT II

1. Ego flos campi, et lily convallium.
2. Sicut lily inter spinas, sic amica mea inter filias.
3. Sicut malus inter ligna silvarum, sic dilectus meus inter filios: sub umbra illius, quem desideraveram sedi, et fructus ejus dulcis gutturi meo.
4. Introduxit me in cellam vinariam, ordinavit in me charitatem.
5. Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore langueo.
6. Laeva ejus sub capite meo, et dextera illius amplexabitur me.
7. Adjuro vos filiae Hierusalem per capreas, cervosque camporum, ne suscitetis, neque evigilare faciatis dilectam, quosque ipsa velit.
8. Vox dilecti mei; ecce iste venit saliens in montibus, transiliens colles.
9. Similis est dilectus meus capreæ hinnuloque cervorum: en ipse stat post parietem nostrum, respiciens per fenestras, prospiciens per cancellos.
10. En dilectus meus loquitur mihi, surge, propera, amica mea, formosa mea, et veni.
11. Jam enim hyems transit, imber abit et recessit.
12. Flores apparuerunt in terra nostra, tempus putationis advenit: vox turturis audita est in terra nostra.
13. Ficus protulit grossos suos, vineae florentes dederunt odorem, surge, propera, amica mea, speciosa mea, et veni.
14. Columba mea in foraminibus petrae, in caverna maceriae, ostende mihi faciem tuam, sonet vox tua in auribus meis; vox enim tua dulcis, et facies tua decora.
15. Capite nobis vulpes parvulas, quae demolunt vineas; nam vinea nostra floruit.
16. Dilectus meus mihi, et ego illi, qui pascitur inter lilia;
17. Donec aspiret dies, et inclinentur umbrae, revertere, similis esto, dilecte mi, capreæ hinnuloque cervorum super montes Bethel.

PRIMA EXPLANATIO

Exequitur, quod exponere instituit amoris inter istos conjuges, atque laudum certamen. EGO FLOS CAMPI, ET LILIUM CONVALLIUM. Ambiguum est utrius illorum haec oratio sit, nam ex utriusque persona accipi potest, nisi quod ipsa rerum natura postulare videtur, ut eam sponsae tribuamus. Nam se laudare foeminas magis quam viros decet. Quare mea quidem sententia, haec cum proxime

praeteritis adnectenda sunt, et cuncta uno prolatu dici intelligenda, ut post lectuli flores, et post domus laquearia cedarina, quibus illa sponsum ad una secum permanendum invitat, adjiciat nunc sponsa se etiam esse pulchriorem rosa, dicatque continenti et nusquam interrupto spiritu: LECTULUS NOSTER FLORIDUS EST, ET TIGNA DOMURUM NOSTRARUM CEDRINA, LAQUEARIA CYPRESSINA, ET EGO FLOS CAMPI, ut et lectuli amoenitate, et domus magnificentia, et sua ipsius pulchritudine et venustate ad se amandum sponsum provocet, et alliciat. EGO FLOS CAMPI. Quod flos interpres vertit, id in hebreo est חבלת Habaceleth, id porro tradunt genus esse rosae colore nigro quidem, sed specie venusta, et odore suavi: quod valde quadrat sponsae, quae item nigra et formosa superius dicta est.

Sequitur: ET LILIUM CONVALLIUM. Haec sponsa quidem dicit, non tamen de se, ut mihi videtur, sed de sponso potius suo. Quod pronomine addito planius dicas; Ego flos campi, et tu lily convallium. Pro lilio, in hebreo est שונת Susanot, ii vero sunt flores senis foliis. Convallium vero epitasim habet: nam in convallibus laetus haec omnia proveniunt propter humoris majorem copiam. SICUT LILIUM INTER SPINAS, SIC AMICA MEA INTER FILIAS. Haec jam ex persona sponsi dicuntur, quia ab eo quod postremum in oratione sponsae fuit, initium faciens, eam iterum laudat, et quod lilio convallium similis ipse dictus est, docet id sponsae aptissime convenire: nec id solum ut lilio similis sit, sed ut inter spinas lilio: et sibi attributas laudes in sponsam retorquens, auget eas, et amplificat. Nam quae juxta spinas nascuntur rosae, eo pulchiores videntur, eoque magis oblectant oculos, quo spinarum, quibus obsidentur, horridior est species; nam horrore illo illustratur rosarum nitor. Itaque dicit. Quod me lilio sponsa adsimilas, id in te plane quadrat, quippe quae, et aetatis viore et specie lily omnino refers, ut quantum rosa ab spinis distat, tantum ipsa forma praecedas reliquas foeminas, at-